

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Харківський національний медичний університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять
з вибіркової дисципліни «Рецептура: історія, граматика
та особливості виписування лікарських форм»
для студентів 2-го курсу
(спеціальність 222 «Медицина», спеціальність 228 «Педіатрія»)

Затверджено
Вченою радою ХНМУ.
Протокол № 14. від 16.12.2021.

Харків
ХНМУ
2021

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Рецептура: історія, граматика та особливості виписування лікарських форм» для студентів 2-го курсу (спеціальність 222 «Медицина», спеціальність 228 «Педіатрія») / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, В. В. Лозенко, М. І. Перекрест. Харків : ХНМУ, 2021. 40 с.

Упорядники Н. В. Дерев'янченко
В. В. Лозенко
М. І. Перекрест

Розділ I

Тема 1. Правила виписування рецепта: його структура і латинська частина.

Кількість годин – 2.

Мета заняття: знати структуру та дві моделі рецептурного пропису.

Графологічна структура теми

Викладення матеріалу: матеріал теми «Правила виписування рецепта: його структура і латинська частина».

Практичне опрацювання

Структура теми:

1. Основні вимоги до рецептів.
2. Структура рецепта: *Inscriptio, Nomen et aetas aegroti, Nomen medici, Invocatio, Designatio materiarum, Subscriptio, Signatura, Nomen et sigillum medici personale.*
3. Види рецептів за структурою: *прості*, які складаються із однієї лікарської речовини; *складні*, які складаються з декількох лікарських речовин; *дозовані*, в яких вказується доза на один прийом, і *недозовані*, в яких вказується загальна кількість речовини, розрахованої на кілька прийомів, а в сигнатурі дається пояснення про прийом; *офіційні*, які випускаються промисловістю, і *магістральні*, які виписуються лікарем; *розгорнуті* або *скорочені*.
4. Правила оформлення латинської частини рецепта.
5. Дві моделі рецептурного пропису

<i>Genetivus</i>	<i>Accusativus</i>
(якщо позначені маса та кількість лікарського засобу)	(лікарські форми, якщо не вказана їх маса та кількість; таблетки, драже, пастилки, капсули, супозиторії зі стандартною тривіальною назвою)

6. Уживання великої літери в рецепті.
7. Додаткові написи на рецепті.
8. Прийменники у фармацевтичній термінології.
9. Найважливіші рецептурні скорочення.

Висновки: основні моменти теми з наведенням прикладів (студенти).

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Структуру рецепта.
2. Основні правила запису латинської частини рецепта.
3. Додаткові написи в рецепті.
4. Найпоширеніші прийменники у фармацевтичній термінології.
5. Найважливіші рецептурні скорочення.

Студент повинен уміти:

1. Застосовувати знання правил виписування рецепта на практиці.
2. Оперувати основними термінологічними поняттями, що широко вживаються в офіційних документах з рецептури.
3. Наводити приклади простих і складних рецептів.
4. Правильно вживати прийменники у фармацевтичній термінології.

Основні питання

1. Яку частину рецепта пишуть латинською мовою?
2. Які слова в рецепті пишуть з великої літери?

3. Які слова в рецепті пишуть з малої літери?
4. Коли лікарський засіб виписують у Genetivus?
5. Коли лікарський засіб виписують в Accusativus?
6. Назвіть способи позначення дозування в рецепті.
7. Яке слова вживають, якщо виписують лікарські засоби у рівній кількості?
8. Як виписують краплі?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: слайди з презентацією, таблиця відмінкових закінчень, інтерактивна дошка, рецептурні бланки, підручник, методичні матеріали.

Методика виконання практичної роботи:

1. Ознайомитись зі структурою рецепта.
2. Звернути увагу на особливості простих і складних рецептів.
3. Виділити основні моменти щодо позначення кількості лікарських засобів.
4. Звернути увагу на специфіку виписування інгредієнтів в однаковій кількості.

Лексичний мінімум

receptum, i n	рецепт
ampūlla, ae f	ампула
aqua, ae f	вода
capsūla, ae f	капсула
dragee	драже
gutta, ae f	крапля
oleum, i n	олія
suppositorium, i n	супозиторій, свічка
suspensio, ōnis f	суспензія
tinctūra, ae f	настоянка
aquosus, a, um	водний
destillatus, a, um	дистильований
gelatinōsus, a, um	желатиновий
rectalis, e	ректальний
vaginalis, e	вагінальний

Назви рослин та лікарських засобів

Arnica, ae f	арніка
Belladonna, ae f	беладонна
Cacao (невідм.)	какао
Camphora, ae f	камфора
Convallaria, ae f	конвалія
Oxytocinum, i n	окситоцин
Ichthyolum, i n	іхтіол
Mentha, ae f	м'ята
Sacchārum, i n	цукор
Valeriāna, ae f	валеріана
Taraxacum, i n	кульбаба
Sambucus, i n	бузина

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Перекладіть латинською мовою

1	Таблетки дибазолу	
2	Настоянка валеріани	
3	Таблетки під язик	
4	Розчин пірацетаму	
5	Настоянка конвалії	
6	Ректальний супозиторій	
7	Ректальні супозиторії	

8	Олійний розчин камфори	
9	Драже «Ундевіт»	
10	Водний розчин	
11	Гідрокортизонова мазь	
12	Супозиторії «Анузол»	
13	Олія какао	
13	Дистильована вода	

2. Запишіть у Nom. та Gen.

		Nom. Sing.	Gen. Sing.
1	Ампіцилін		
2	Розчин новокаїну		
3	Мазь еритроміцину		
4	Стрептоцид лінімент		
5	Дистильована вода		
6	Цукор		
7	Етиловий спирт		
8	Настоянка беладонни		
9	Суспензія нітазолу		
10	Очна мазь дибіоміцину		
11	Простий пластир		

3. Перекладіть рецепти українською мовою

1. Recіpe: Unguenti Prednisoloni 0,5 % – 5,0 Da. Signa: Для зовнішнього застосування	
2. Recіpe: Tincturae Convallariae Tincturae Valerianae aa 10 ml Tincturae Belladonnae 5 ml Mentholi 0,2 Misce. Da. Signa: По 20–25 крапель 2–3 рази на день	
3. Recіpe: Suppositorium cum Nystatino 250000 OD Da tales doses numero 20. Signa: По 1 свічці ректально 2 рази на добу	
4. Recіpe: Solutionis Synoestrolī oleosae 0,1 % 1 ml Da tales doses numero 6 in ampullis Signa: По 1 мл внутрішньом'язово 1 раз на добу	
5. Recіpe: Tabulettas Nystatīni obductas 250000 OD numēro 40 Da. Signa: По 1 таблетці 1 раз на день	
6. Recіpe: Thyreoidīni 0,02 Sacchāri 0,2 Misce, ut fiat pulvis Da tales doses numēro 20 Signa: По 1 порошку 3 рази на день дитині двох років	

4. Перекладіть рецепти латинською мовою

1. Візьми: Таблетки фурациліну 0,02 для внутрішнього застосування числом 10. Видай. Познач: Розчинити 1 таблетку у 100 мл води для полоскання	
2. Візьми: Стрептоциду лінімент 5 % 30,0 Видай. Познач: Для змащування шкіри	
3. Візьми: Олійного розчину камфори 10 % 100 мл Видай. Познач: Для розтирання суглобів	
4. Візьми: Анастезину 0,25 Олії какао 3,0 Змішай, нехай утвориться ректальний супозиторій. Видай такі дози числом 10. Познач: По 1 свічці на ніч	
5. Візьми: Вазелінової олії 200 мл М'ятної олії 3 краплі Змішай. Видай. Познач: По 1 ст. л. на день	
6. Візьми: Настоянки конвалії Настоянки валеріани по 10 мл Розчину нітрогліцерину 1 % 1 мл Валідолу 2 мл Змішай. Видай. Познач: По 10–15–20 крапель 3–4 рази на день	
7. Візьми: Таблетки «Гемостимулін» числом 50 Видай. Познач: По 1 таблетці 3 рази на день	

5. Напишіть повну форму скорочених виразів

M. D. S.		S.	
Da in tab.		t-ra	
M. f. ung.		sol.	
in ampull.		M. f. past.	
N.		D. in caps. gelat.	
D. t. d. N.		dct.	
pulv.		M. f. sup.	
Rp.		ol.	

6. Запишіть рецепти без скорочень

1. Rp.: Supp. «Anusolum» numero 10 D. S. По 1 супозиторію 1 раз на добу	
2. Rp.: Insulini pro injection. 10 ml (40 OD – 1 ml) D. t. d. N. 10 S. Підшкірно по 10 ОД 2 рази на день за 20 хв до їжі	
3. Rp.: Sol. Euphyllini 24 % 5 ml D. t. d. N. 10 in amp. S. По 1 мл внутрішньом'язово	
4. Rp.: Theophyllini 0,2 Ol. Cacao 2,0 M., f. supp. D. t. d. N. 10 S. По одній свічці на ніч	

5. Rp.: Resorcini 0,1 Spiritus aethylici 95 % 5 ml Aq. destill. 15 ml M. D. S. Вушні краплі; по 1–2 краплі у вухо	
6. Rp.: T-rae Valeriānae T-rae Convallariae aa 7,5 ml M. D. S. По 20–30 крапель 3 рази на день	
7. Rp.: Dragee Chlorpromazini 0,1 D. t. d. N. 50 S. Приймати внутрішньо 1 драже 3 рази на день після їжі	

Література

Основна

1. Дерев'янченко Н. В., Литовська О. В. Латинська мова та медична термінологія : навч. посіб. Харків : ХНМУ, 2017. 172 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. 4-е вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2016. 472 с.
3. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / О. М. Беляєва та ін. ; за ред. О. М. Беляєвої. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 464 с.
4. Світлична Є. І., Толок І. О. Латинська мова : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 437 с.

Допоміжна

1. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. / упоряд. Л. І. Петрух, І. М. Головка. Київ : ВСВ «Медицина», 2012. Т. 1. 704 с. Т. 2. 744 с. Т. 3. 744 с. Т. 4. 600 с.
2. Фармакологія : метод. вказ. для самост. роботи студентів 3-го курсу медичних факультетів і 2-го курсу стоматологічного факультету при підготовці до практичних занять з фармакології / упоряд. Т. І. Єрмоленко, Е. В. Карнаух, О. В. Кривошопка. Харків : ХНМУ, 2018. Ч. І. Лікарська рецептура. Загальна фармакологія. Фармакологія лікарських засобів, які впливають на нервову систему. 116 с.

Тема 2. Дієслово (Verbum). Основні відомості про дієслово. Наказовий спосіб (Modus imperativus). Теперішній час дійсного способу активного і пасивного стану (Praesens indicativi activi et passivi). Дієслово sum, esse.

Кількість годин – 2.

Мета заняття: системне вивчення дієслова. Утворення дієслівних форм наказового способу, теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного стану. Дієслово sum, esse.

Графологічна структура теми

Викладення матеріалу: матеріал теми «Дієслово (Verbum). Основні відомості про дієслово. Наказовий спосіб (Modus imperativus). Теперішній час дійсного способу активного і пасивного стану (Praesens indicativi activi et passivi). Дієслово sum, esse».

Практичне опрацювання

Структура теми:

1. Граматичні категорії дієслова: час, число, особа, спосіб, стан.
2. Словникова форма латинського дієслова.
3. Визначення дієвідміни та основи.

Infinitivus	Основа	Дієвідміна
curare	curā-	I
salvĕre	salvĕ-	II
dividĕre	divid- (<i>закінчується на приголосний або u-</i>)	III
audĭre	audĭ-	IV

4. Утворення наказового способу дієслова.

Число	Правило	Дієслово	Приклад
Singularis	Інфінітив без суфікса – re	signo, are	signa!
Pluralis	основа дієслова + (i)te NB! З'єднувальний голосний (i) вживається для дієслів III дієвідміни	divido, ĕre	dividite!

5. Утворення теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного стану (Praesens indicativi activi et passivi).

Основа + особові закінчення активного і пасивного стану

Особові закінчення теперішнього часу дійсного способу (Praesens indicativi)

Активний стан (activum)			Пасивний стан (passivum)	
Pers.	Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
1	-o	-mus	-or	-mur
2	-s	-tis	-ris	-mīni
3	-t	-nt	-tur	-ntur

6. Відмінювання дієслова sum, esse (бути)

Теперішній час дійсного способу (Praesens indicativi)

Singularis		Pluralis
1	sum (я є)	sumus (ми є)
2	es (ти є)	estis (ви є)
3	est (він / вона / воно є)	sunt (вони є)

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Граматичні категорії латинського дієслова.
2. Коротку словникову форму дієслова.
3. Правило визначення дієвідміни та основи.
4. Правило утворення наказового способу дієслова.
5. Правило утворення теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного стану.
6. Правила відмінювання дієслова *sum, esse* (бути).

Студент повинен уміти:

1. Визначати основу та дієвідміну дієслів.
2. Записувати дієслово у короткій словниковій формі.
3. Утворювати наказовий спосіб дієслів.
4. Утворювати теперішній час дійсного способу активного і пасивного стану дієслів.
5. Утворювати теперішній час дійсного способу активного і пасивного стану дієслова *sum, esse* (бути).

Основні питання

1. Назвіть граматичні категорії дієслова.
2. Як записується дієслово у короткій словниковій формі?
3. Як визначається основа дієслова?
4. Як визначається дієвідміна дієслова?
5. Які є особливості визначення основи дієслів III дієвідміни?
6. Як утворюється наказовий спосіб дієслів?
7. Які є особливості утворення *Pluralis* наказового способу дієслів III дієвідміни?
8. Назвіть особливості утворення *Singularis* і *Pluralis* теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного стану.
9. Провідмінійте дієслово *sum, esse* (бути) у теперішньому часі дійсного способу.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: слайди з презентацією, таблиця відмінкових закінчень, інтерактивна дошка, підручник, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

1. Вивчити латинські дієслова у словниковій формі.
2. Звернути увагу на особливості визначення основи дієслів III дієвідміни.
3. Звернути увагу на особливості утворення *Pluralis* наказового способу дієслів III дієвідміни.

Лексичний мінімум

<i>audio, īre</i>	слухати
<i>adhibeo, ēre</i>	застосовувати
<i>divido, ěre</i>	ділити, розподіляти
<i>do, dāre</i>	давати, видавати
<i>filto, āre</i>	фільтрувати
<i>misceo, ēre</i>	змішувати
<i>nutrio, īre</i>	годувати, жити
<i>praeparo, āre</i>	готувати
<i>recipio, ěre</i>	брати, взяти
<i>repĕto, ěre</i>	повторювати
<i>sano, āre</i>	лікувати
<i>servo, āre</i>	зберігати
<i>signo, āre</i>	позначати
<i>steriliso, āre</i>	стерилізувати
<i>sum, esse</i>	бути
<i>sumo, ěre</i>	уживати
<i>valeo, ēre</i>	бути здоровим
<i>verto, ěre</i>	повертати
<i>vivo, ěre</i>	жити

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Визначте дієвідміну та основу дієслів

Приклад

Дієслово	Дієвідміна	Основа
finire	4	fini-

Дієслово	Дієвідміна	Основа
respondēre		
signāre		
praeparāre		
capēre		
servīre		
continēre		
miscēre		
erudīre		
sterilisāre		
recipēre		
sentīre		
habēre		
colāre		

2. Вставте пропущені голосні в неозначеній формі

- intr...re 1 входить
mun...re 4 зміцнювати
impl...re 2 наповнювати
solv...re 3 розчиняти
dol...re 2 відчувати біль
sent...re 4 відчувати
sum...re 3 уживати
form...re 1 утворювати

3. Утворіть Imperativus Singularis і Pluralis для наступних дієслів та перекладіть українською мовою

Приклад

Infinitivus	Imperativus Singularis	Imperativus Pluralis	Переклад
sterilisāre	sterilisa!	sterilizzate!	простерилізуй!

Infinitivus	Imperativus Singularis	Imperativus Pluralis	Переклад
signāre			
miscēre			
finīre (закінчувати)			
praeparāre			
adhibēre			
sumēre			
audire (слухати)			
dividēre			
valēre			

4. Утворіть 3-ю особу Sing et Plur Praesens Indicativi Activi et passivi, перекладіть українською мовою

Дієслово	Singularis		Pluralis	
	Activi	Passivi	Activi	Passivi
sanāre				
servāre				
venīre				
sumēre				
movēre				
dividēre				
scīre				
habēre				
palpāre				
vivēre				
studēre				

5. Перекладіть латинською мовою

Змішай. Видай. Познач.
 Візьми!
 Приготуйте швидко!
 Простерилізуй рицинову олію!
 Візьми настоянку валеріани!
 Профільтруйте відвар!
 Добре змішайте, профільтруйте, видайте!
 Повторіть двічі!
 Перегорни!
 Видай розчин!
 Видай синтоміциновий лінімент!
 Простерилізуйте інструменти!
 Приготуй відвар кореня валеріани!

Література

Основна

1. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. 3-є вид., перероб і допов. Київ : ВСВ «Медицина», 2016. 472 с.
2. Беляєва О. М., Синиця В. Г., Смольська Л. Ю., Гуцол М. І. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / за ред. О. М. Беляєвої. Київ : ВСВ «Медицина», 2015. 496 с.
3. Stedman's Medical Dictionary for the Health Professions and Nursing. Stedman's; 7th edition. 2011. 2439 p.

Допоміжна

1. Латинська мова та медична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд.: Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. Харків : ХНМУ, 2018. Ч. II. Клінічна та фармацевтична термінологія. 95 с.
2. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. / упоряд. Л. І. Петрух, І. М. Головка. Київ : ВСВ «Медицина», 2012. Т. 1. 704 с. Т. 2. 744 с. Т. 3. 744 с. Т. 6. 600 с.

Тема 3. Теперішній час умовного способу активного і пасивного стану (*Praesens conjunctivi activi et passivi*). Дієслово *fiō, fieri*.

Кількість годин – 2.

Мета заняття: системне вивчення дієслова, утворення теперішнього часу умовного способу активного і пасивного стану (*Praesens conjunctivi activi et passivi*). Дієслово *fiō, fieri*.

Графологічна структура теми

Викладення матеріалу: матеріал теми «Теперішній час умовного способу активного і пасивного стану (*Praesens conjunctivi activi et passivi*). Дієслово *fiō, fieri*».

Практичне опрацювання

Структура теми:

1. Утворення теперішнього часу умовного способу активного і пасивного стану (*Praesens conjunctivi activi et passivi*).

**Основа + голосна –а + особові закінчення активного і пасивного стану
(для дієслів II, III, IV дієвідмін)**

Заміна кінцевої голосної –а на –е (дієслова I дієвідміни)

Особові закінчення теперішнього часу умовного способу (*Praesens conjunctivi*)

Активний стан (<i>activum</i>)			Пасивний стан (<i>passivum</i>)	
Pers.	Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
1	-m	-mus	-r	-mur
2	-s	-tis	-ris	-mīni
3	-t	-nt	-tur	-ntur

2. Відмінювання дієслова *fiō, fieri*.

Теперішній час дійсного способу (*Praesens indicativi*)

	Singulāris	Plurālis
1	fiō	–
2	fīs	–
3	fit	fiunt

Теперішній час умовного способу (*Praesens conjunctivi*)

	Singulāris	Plurālis
1	fiam	fiamus
2	fias	fiatis
3	fiat	fiant

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Правило утворення теперішнього часу умовного способу активного стану дієслів.
2. Правило утворення теперішнього часу умовного способу пасивного стану дієслів.
3. Відмінювання дієслова *fiō, fieri*.

Студент повинен уміти:

1. Утворювати теперішній час умовного способу активного стану дієслів.
2. Утворювати теперішній час умовного способу пасивного стану дієслів.
3. Відмінювати дієслово *fiō, fieri*.

Основні питання

1. Як утворюють умовний спосіб дієслів I дієвідміни?
2. Як утворюють умовний спосіб дієслів II, III, IV дієвідмін?
3. Які особливості має дієслово *fiō, fieri* при відмінюванні у теперішньому часі дійсного способу?
Чи можливо утворити 1-у та 2-у особи Plurālis (*Praesens indicativi*) від дієслова *fiō, fieri*?
4. Які особливості має дієслово *fiō, fieri* при відмінюванні у теперішньому часі умовного способу?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: слайди з презентацією, таблиця відмінкових закінчень, інтерактивна дошка, підручник, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

1. Вивчити латинські дієслова у словниковій формі.
2. Звернути увагу на особливості утворення теперішнього часу умовного способу активного і пасивного стану дієслів I дієвідміни.
3. Виділити специфіку утворення дієслів II, III, IV дієвідмін.
4. Звернути увагу на особливості відмінювання дієслова *fiō, fieri*.

Лексичний мінімум

absorbeo, ēre	поглинати
diagnosco, ěre	розпізнавати
diluo, ěre	розводити, розбавляти
fiō, fieri	робитися, утворюватися, ставати
palpo, āre	пальпувати, промацувати
paro, āre	готувати, приготувати
pilula, ae f	пілюля
limpidus, a, um	прозорий
dosis, is f	доза
massa, ae f	маса

Запам'ятайте рецептурні формулювання:

Misce, (ut) fiat pasta	Змішай, нехай утвориться паста
Misce, (ut) fiat pulvis	Змішай, нехай утвориться порошок
Misce, (ut) fiat unguentum	Змішай, нехай утвориться мазь
Misce, (ut) fiat linimentum	Змішай, нехай утвориться лінімент
Misce, (ut) fiat emulsum	Змішай, нехай утвориться емульсія
Misce, (ut) fiat suppositorium	Змішай, нехай утвориться супозиторій
Misce, (ut) fiat suppositorium rectāle (vagināle)	Змішай, нехай утвориться ректальний (вагінальний) супозиторій
Misce, (ut) <u>fiant</u> suppositoria	Змішай, нехай утворяться супозиторії
Misce, (ut) <u>fiant</u> suppositoria rectalia (vaginalia)	Змішай, нехай утворяться ректальні (вагінальні) супозиторії
Misce, (ut) <u>fiant</u> pilūlae!	Змішай, щоб утворилися пілюлі
Misce, (ut) <u>fiant</u> species	Змішай, нехай утвориться збір

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Вставте пропущені голосні

D...ntur tales doses numero 5!	Нехай будуть видані такі дози кількістю 5!
D... tales doses numero 5!	Видай такі дози кількістю 5!
Medicamenta d...ntur	Ліки видаються
Medicamenta d...ntur!	Нехай ліки будуть видані!
Sign...tur	Позначається
Sign...tur!	Нехай буде позначено!
Misc....ntur!	Нехай буде змішано!

2. Перекладіть українською мовою

Misceantur. Dentur. Signentur.	
Repētant ter!	
Sterilīsent instrumenta!	
Statim parētur!	
Detur in vitro nigro!	
Misce, ut fiant suppositoria!	
Pulvis solvātur in aqua!	
Misce, (ut) fiant pilūlae!	
Misce, (ut) fiat pulvis.	
Praeparetur pasta!	
Dentur tales doses numero 20!	
Misce, (ut) <u>fiant</u> suppositoria	

3. Перекладіть латинською мовою

Нехай будуть видані такі дози!	
Нехай буде приготовлено емульсію!	
Нехай буде приготовлено пасту!	
Змішай, нехай утвориться мазь!	
Нехай буде змішана настоянка з очищеною водою!	
Видати настій кореня ревеню!	
Нехай будуть видані ректальні супозиторії!	
Змішай, нехай утвориться збір!	
Нехай буде повторено мазь!	
Нехай буде простерилізовано розчин новокаїну!	
Змішай, нехай утвориться лінімент!	
Нехай будуть виготовлені пілюлі!	
Змішай, нехай утвориться порошок!	

Література

Основна

1. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. 3-є вид., перероб. і доп. Київ : ВСВ «Медицина», 2016. 472 с.

2. Беляєва О. М., Синиця В. Г., Смольська Л. Ю., Гуцол М. І. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / за заг. ред. О. М. Беляєвої. Київ : ВСВ «Медицина», 2015. 496 с.

3. Stedman's Medical Dictionary for the Health Professions and Nursing. Stedman's; 7th edition. 2011. 2439 p.

Допоміжна

4. Латинська мова та медична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. Харків : ХНМУ, 2018. Ч. II. Клінічна термінологія та фармацевтична термінологія. 95 с.

5. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. / упоряд. Л. І. Петрух, І. М. Головка. Київ : ВСВ «Медицина», 2012. Т. 1. 704 с. Т. 2. 744 с. Т. 3. 744 с. Т. 4. 600 с.

Тема 4. Латинська хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів, закисів, солей, радикалів, складних ефірів. Уживання в рецепті.

Кількість годин – 2.

Мета заняття: засвоїти основні правила утворення латинських назв хімічних елементів, кислот, оксидів, закисів, солей, радикалів, складних ефірів. Уміти писати в рецептах латинські найменування хімічних сполук.

Графологічна структура теми

Викладення матеріалу: матеріал теми «Латинська хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів, солей, радикалів, складних ефірів. Уживання в рецепті».

Практичне опрацювання

Структура теми:

1. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів (стандарт України "ДСТУ 2439:2018 Хімічні елементи та прості речовини. Терміни та визначення основних понять, назви й символи", жовтень 2019).
2. Утворення назв неорганічних кислот латинською мовою.

Назва кислоти			
acidum	+	прикметник із суфіксом -icum (вищий ступінь окисненн)	-атна / -на, -ова, -єва
		прикметник із суфіксом -osum (нижчий ступінь окиснення)	-итна, -ітна / ист
		hydro+прикметник із суфіксом -icum (безоксигенові кислоти)	-идна / -воднева
Органічні кислоти			
Назви органічних кислот вказують на речовину, з якої їх виділяють			
acidum + прикметник із суфіксом -icum			
acidum formicum – мурашина кислота (від formica, ae f – мураха)			
acidum lacticum – молочна кислота (від lac, lactis n – молоко)			

Найважливіші назви кислот

Acidum aceticum	Ацетатна (оцтова) кислота
Acidum acetylsalicylicum	Ацетилсаліцилова кислота
Acidum ascorbicum	Аскорбінова кислота
Acidum benzoicum	Бензойна кислота
Acidum carbolicum	Боратна кислота
Acidum carbonicum	Карбонатна кислота
Acidum citricum	Лимонна кислота
Acidum folicum	Фолієва кислота
Acidum glutaminicum	Глутамінова кислота
Acidum lacticum	Молочна кислота
Acidum nicotinicum	Нікотинова кислота
Acidum salicylicum	Саліцилова кислота
Acidum arsenicum	Арсенатна кислота
Acidum arsenicosum	Арсенітна кислота
Acidum bromicum	Броматна кислота
Acidum bromosum	Бромітна кислота
Acidum sulfuricum	Сульфатна кислота

Acidum sulfurosum	Сульфітна кислота
Acidum nitricum	Нітратна кислота
Acidum nitrosum	Нітритна кислота
Acidum hydrochloricum	Хлоридна кислота

3. Утворення назв оксидів.

Назви оксидів		
Назва катіона (хімічний елемент у Gen. Sing.)	+ назва аніона у Nom. Sing.	oxydum
		peroxydum
		hydroxydum

4. Утворення назв закисів.

Назви закисів		
Хімічний елемент у Nom. Sing.	+	oxydulatum

5. Утворення назв солей.

Назви солей		
катіон (іменник в Gen. Sing.)	+	аніон (іменник в Nom. Sing.)

Назви аніонів	
Українські	Латинські
-ат, ату	-as, atis m
-ит, иту	-is, itis m
-ид, иду	-idum, in

Назви основних солей		
Основа у Nom. Sing.	+	-kalium
		-natrium

Назви органічних солей калію та натрію

Назви таких солей складаються з двох іменників у Nom. Sing., з'єднаних дефісом:

Основа у Nom. Sing.	+	-kalium -natrium
----------------------------	---	-----------------------------------

6. Утворення назв складних ефірів.

Назви складних ефірів		
Органічний радикал у Gen. Sing. (із закінченням -ylii)	+	аніон у Nom. Sing.

Слід запам'ятати особливості перекладу назв деяких лікарських засобів:

- Кофеїн-бензоат натрію – **Coffeinum-natrii benzoas (Gen. Sing. – Coffeini-natrii benzoatis).**
- Нашатирний спирт – **Liquor Ammonii caustici** (букв. рідина аміаку їдкого).
- Брильянтовий зелений – **Viride nitens (Gen. Sing. – Viridis nitentis).**

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Найменування назв хімічних елементів латинською мовою.
2. Правила утворення назв кислот, оксидів, закисів.
3. Правила утворення назв солей.
4. Специфіку перекладу назв основних солей.
5. Правила перекладу назв складних ефірів.

Студент повинен уміти:

1. Написати назви хімічних елементів латинською мовою.
2. Утворювати назви кислот, оксидів, закисів.
3. Утворювати назви солей.
4. Розрізняти назви солей та основних солей.
5. Утворювати назви основних солей.
6. Утворювати назви складних ефірів.

Основні питання

1. Як утворюються назви неорганічних кислот?
2. Які існують варіанти українських назв кислот?
3. Як утворюються назви оксидів та закисів?
4. Як утворюються латинські назви солей?
5. Назвіть специфіку перекладу назв калієвих та натрієвих органічних солей.
6. Як утворюються назви основних солей?
7. Як утворюються латинські назви складних ефірів?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: слайди з презентацією, таблиця відмінкових закінчень, інтерактивна дошка, підручник, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

1. Сформулювати правило утворення назв неорганічних кислот.
2. Звернути увагу на варіанти українських назв кислот.
3. Перекласти найпоширеніші назви кислот.
4. Виділити особливості перекладу назв оксидів та закисів.
5. Звернути увагу на переклад назв солей та складних ефірів.

Лексичний мінімум

Aluminium, i n (Al)	алюміній
Argentum, i n (Ag)	срібло (аргентум)
Arsenicum, i n (As)	миш'як (арсен)
Bismuthum, i n (Bi)	вісмут
Borum, i n (B)	бор
Calcium, i n (Ca)	кальцій
Carboneum? i n (C)	deuktwm (rfh,jy)
Chlorum, i n (Cl)	хлор
Cuprum, i n (Cu)	мідь (купрум)
Ferrum, i n (Fe)	залізо (ферум)
Fluorum, i n (F)	фтор (флуор)
Hydrogenium, i n (H)	водень (гідроген)
Mercurium, i n (Hg)	ртуть (меркурій)
Iodum, i n (I)	йод
Kalium, i n (K)	калій
Magnium, i n (Magnesium, i n) (Mg)	магній
Manganum? i n (Mn)	vfhufytwm (vfyufy)
Natrium, i n (Na)	натрій
Nitrogenium, i n (N)	азот (нітроген)
Oxygenium, i n (O)	кисень (оксиген)
Phosphorus, i m (P)	фосфор
Plumbum, i n (Pb)	свинець (плюмбум)
Silicium, i n	кремній (силіцій))
Stibium, i n	сурма (стибій)

Sulfur, ūris n (S)	сірка (сульфур)
Thallium, i n	талій
Zincum, i n (Zn)	цинк
Acīdum, i n	кислота
Oxŷdum, i n	оксид
Hydroxŷdum, i n	гідроксид
Peroxŷdum, i n	пероксид
Formicicus, a, um	мурашиний
Aether, eris m	ефір
Carbo, ōnis m	вугілля
Liquor, oris m	рідина
Activātus, a, um	активований
Precipitatus, a, um	осаджений

Назви лікарських засобів

Amylii nitris	амілнітрит
Methylī salicylas	метилсаліцилат
Phenylī salicylas	фенілсаліцилат
Chlorāli hydras	хлоралгідрат
Coffeīnum-natrii benzōas	кофеїн-бензоат натрію
Liquor Ammonii caustici	нашатирний спирт
Viride nitens, Viridis nitentis	брильянтовий зелений

Ситуаційні задачі (вправи):

1. Перекладіть латинською мовою. Поставте у Nom. Sing. та Gen. Sing.

№	Термін	Nom. Sing.	Gen. Sing.
1	Молочна кислота		
2	Арсенатна кислота		
3	Арсенітна кислота		
4	Мурашина кислота		
5	Боратна кислота		
6	Сульфатна кислота		
7	Нітратна кислота		
8	Нітритна кислота		
9	Йодидна кислота		
10	Водню пероксид		
11	Заліза гідроксид		
12	Цинку оксид		
13	Кальцію оксид		
14	Ртуті оксид		
15	Атропіну сульфат		
16	Ртуті нітрат		
17	Калію йодид		
18	Міді цитрат		
19	Барбітал-натрій		
20	Драже аскорбінової кислоти		
21	Порошок алюмінію гідроксиду		
22	Мазь метилсаліцилату		
23	Розчин кодеїну фосфату		
24	Порошок терпіну гідрату		
25	Вісмуту основний нітрат		
26	Суспензія гідрокортизону ацетату		
27	Нашатирний спирт		

2. Перекладіть латинською мовою

1	Оцтова кислота	
2	Калію сульфід	
3	Тіаміну хлорид	
4	Пероксид магнію	
5	Натрію нітрит	
6	Ацетилсаліцилова кислота	
7	Фенілсаліцилат	
8	Розведена хлоридна кислота	
9	Сульфацил-натрій	
10	Натрію ацетат	
11	Метилсаліцилат	
12	Бісмуту основний галат	
13	Кофеїн-бензоат натрію в таблетках	
14	Морфіну гідрохлорид	
15	Осаджений кальцію карбонат	
16	Розчин брильянтового зеленого	
17	Таблетки активованого вугілля	
18	Ізотонічний розчин натрію хлориду	

3. Перекладіть українською мовою

1	Acidum hydrochloricum	
2	Acidum arsenicum	
3	Emplastrum Plumbi simplex	
4	Hydrogenii peroxydum	
5	Magnii peroxydum	
6	Plumbi oxydum	
7	Tabulettae Acidi nicotini	
8	Unguentum Hydrargyri oxydi	
9	Natrii sulfas	
10	Thiamini chloridum	
11	Kalii telluris	
12	Oestradioli dipropionas	
13	Solutio Testosteroni propinatis oleosa	
14	Linimentum Methylii salicylatis compositum	
15	Unguentum Sulfacyli-natrii	
16	Tabulettae Kalii iodidi	

4. Перекладіть українською мовою

1. Recіpe: Tabulettas Acidi nicotini 0,05 numero 50 Da. Signa: По 1 таблетці 1 раз на день	
2. Recіpe: Aquae Plumbi Aquae destillatae ana 0,50 ml Acidi borici 2,0 Misce. Da. Signa: Примочки	
3. Recіpe: Dermatoli 10,0 Zinci oxydi 20,0 Talci 30,0 Misce fiat pulvis Da. Signa: Присипка	

4. Recіpe: Dragee Acidi ascorbinici 0,05 numero 50 Da. Signa: По 2 драже 3 рази на день після їжі	
5. Recіpe: Unguenti Hydrargyri 5 % 25,0 Da. Signa: Для зовнішнього застосування	
6. Recіpe: Solutionis Hydrogenii peroxudi dilutae 50 ml Da. Signa: По 1 ст. л. на склянку води. Для полоскання	
7. Recіpe: Acidi acetylsalicylici Phenacetini ana 0,25 Coffeini 0,05 Da tales doses numero 10 in tabulettis Signa: По 1 таблетці 3 рази на день	
8. Recіpe: Euphyllini 0,1 Ephedrini hydrochloridi 0,025 Sacchari 0,2 Misce, fiat pulvis. Da tales doses numero 12 in capsulis gelatinosis Signa: По 1 капсулі 2–3 рази на день	
9. Recіpe: Morphini hydrochloridi 0,01 Olei Cacao quantum satis, ut fiat suppositorium rectāle numēro 10 Da. Signa: По 1 свічці при болях	
10. Recіpe: Solutionis Atropini sulfatis 1 % 1 ml Da tales doses numero 10 in ampullis Signa: Під шкіру 1 мл 1–2 рази на день	
11. Recіpe: Iodi 0,03 Kalii iodidi 0,3 Glycerini 30,0 Olei Menthae guttas III Misce. Da. Signa: Для змашування гортані	
12. Recіpe: Linimenti Methylii salicylatis 50,0 Da. Signa: Втирати в ділянки депігментації 2 рази на добу	
13. Recіpe: Tabulettas Aethaminali-natrii 0,1 numero 10 Da. Signa: По 1 таблетці за півгодини до сну	
14. Recіpe: Phenobarbitali 0,05 Bromisovalali 0,2 Coffeini-natrii benzoatis 0,015 Papaverini hydrochloridi 0,03 Calcii gluconatis 0,5 Misce fiat pulvis. Da tales doses numero 24 Signa: По 1 порошку 2–3 рази на день	

5. Перекладіть латинською мовою

1. Візьми: Спиртового розчину саліцилової кислоти 1 % 40 мл Видай. Познач: Зовнішнє. Для змащування шкіри. По 2–5 крапель 3 рази на день	
2. Візьми: Таблетки магнею оксиду 0,5 числом 20. Видай. Познач: По 1 таблетці через 1–2 години після їжі	
3. Візьми: Таблетки арсенітної кислоти, покриті оболонкою, числом 12. Видай. Познач: По 1 таблетці 3 рази на день	
4. Візьми: Цинку оксиду 5,0 Тальку 15,0 Змішай, хай утвориться порошок Видай. Познач: По 1/2 ч. л. на прийом	
5. Візьми: Боратної кислоти 0,2 Етилового спирту Розчину водню пероксиду 3 % по 5 мл Змішай. Видай. Познач: По 5 крапель у вухо 2 рази на день	
6. Візьми: Бензойної кислоти 0,6 Саліцилової кислоти 0,3 Вазеліну до 10,0 Змішай, нехай утвориться мазь. Видай. Познач: Змащувати уражені ділянки	
7. Візьми: Простого свинцевого пластиру 50,0 Видай. Познач: Для аплікації на уражені ділянки шкіри	
8. Візьми: Пепсину 2,0 Хлоридної кислоти 5 мл Дистильованої води 200 мл Змішай. Видай. Познач: Внутрішньо по 1 ст. л. 3 рази на день	
9. Візьми: Ртуті оксиду 0,6 Іхтіолу 0,8 Цинкової мазі 20,0 Змішай, нехай утвориться мазь. Видай. Познач: Для зовнішнього використання	
10. Візьми: Мазі гідрокортизону ацетату 0,5 % 2,5 Видай. Познач: Очна мазь	
11. Візьми: Розчину сульфацилу-натрію 30 % 5 мл Видай такі дози числом 6 в ампулах. Познач: По 3–5 мл 3 рази на день	
12. Візьми: Брильянтового зеленого 0,3 Етилового спирту 70 % 10 мл Дистильованої води 20 мл Змішай. Видай. Познач: Зовнішнє. Для змащування повік при блефариті	

13. Візьми: Драже ретинолу ацетату 3300 ОД числом 50 Видай. Познач: По 1 драже 2 рази на день	
14. Візьми: Натрію гідрокарбонату Магнію основного карбонату по 0,25 Змішай, нехай утвориться порошок. Видай такі дози числом 20 Познач: По 1 порошку 2–3 рази на день	
15. Візьми: Новокаїну 1,25 Натрію хлориду 3,0 Калію хлориду 0,038 Кальцію хлориду 0,062 Води для ін'єкцій 500,0 Змішай. Простерилізуй. Видай. Познач: Для анестезії	
16. Візьми: Екстракту беладонни 0,01 Фенілсалцилату 0,3 Видай такі дози числом 12 в таблетках Познач: Внутрішньо по 1 таблетці 3 рази на день	
17. Візьми: Ментолу 0,02 Цинку оксиду 1,0 Розчину адреналіну гідрохлориду 0,1 % 10 крапель Вазеліну 10,0 Змішай, нехай утвориться мазь Познач: Для слизової оболонки носа	
18. Візьми: Хлороформу Етилового спирту 95 % по 20 мл Етилового ефіру 10 мл Нашатирного спирту 5 крапель Змішай. Видай. Познач: Для вдихання. По 10–15 крапель на ватний тампон	

Література

Основна

1. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. 3-є вид., перероб. і доп. Київ : ВСВ «Медицина», 2016. 472 с.
2. Беляєва О. М., Синиця В. Г., Смольська Л. Ю., Гуцол М. І. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / за заг. ред. О. М. Беляєвої. Київ : ВСВ «Медицина», 2015. 496 с.
3. Stedman's Medical Dictionary for the Health Professions and Nursing. Stedman's; 7th edition. 2011. 2439 p.

Допоміжна

1. Латинська мова та медична термінологія / упоряд.: Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. Харків : ХНМУ, 2018. Ч. II. Клінічна термінологія та фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. 95 с.
2. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. / упоряд. Л. І. Петрух, І. М. Головка. Київ : ВСВ «Медицина», 2012. Т. 1. 704 с. Т. 2. 744 с. Т. 3. 744 с. Т. 4. 600 с.

Тема 5. Підсумкова контрольна робота

Кількість годин – 2.

Мета заняття: перевірити рівень та якість засвоєння граматично-лексичного матеріалу попередніх занять (1–4), уміння використовувати набуті знання в процесі виписування рецептів.

Графологічна структура теми

Викладення матеріалу: теоретичний матеріал теми «Підсумковий поточний контроль тем 1–4».

Практичне опрацювання: робота з лексичним та теоретичним матеріалом теми.

Висновки: основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студенти повинні знати:

1. Теоретичний матеріал тем 1–4.
2. Лексико-граматичний матеріал тем 1–4.

Студенти повинні вміти:

1. Перекладати рецепти латинською та українською мовами.
2. Дієвідмінювати латинські дієслова у Praesens indicativi activi et passive та Praesens conjunctivi activi et passivi.

Основні питання

1. Яку частину рецепта пишуть латинською мовою?
2. Які слова в рецепті пишуть з великої літери?
3. Які слова в рецепті пишуть з малої літери?
4. Коли лікарський засіб виписують у Genetivus?
5. Коли лікарський засіб виписують в Accusativus?
6. Назвіть способи позначення дозування в рецепті.
7. Які слова вживають, якщо виписують лікарські засоби у рівній кількості?
8. З чого складається словникова форма дієслова?
9. Як визначається дієвідміна латинського дієслова?
10. Як визначається основа латинського дієслова?
11. Назвіть граматичні категорії дієслова.
12. Які дієслова належать до I, II, III, IV дієвідмін?
13. Як утворюється наказовий спосіб дієслова?
14. Як утворюється теперішній час дійсного способу активного і пасивного стану?
15. Як утворюється теперішній час умовного способу активного і пасивного стану?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: слайди з презентацією, таблиця відмінкових закінчень, інтерактивна дошка, підручник, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

1. Повторити словниковий запис дієслова.
2. Виділити особливості визначення основи дієслова.
3. Повторити утворення наказового способу дієслова.
4. Повторити утворення теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного стану.
5. Повторити утворення теперішнього часу умовного способу активного і пасивного стану.
6. Виділити особливості вживання дієслів *sum, esse* та *fio, fieri*.

Ситуаційні задачі (вправи):

Зразок поточного контролю

I. Запишіть латинські рецептурні вирази скорочено

Da tales doses numero; Miscе, fiat pasta; Miscе. Da. Signa.

II. Перекладіть терміни латинською мовою

1. Мазь «Мікосептин». 2. Розчин синестролу в олії. 3. Ефедрину гідрохлорид. 4. Розчин люголю з гліцерином 5. Ізотонічний розчин натрію хлориду для ін'єкцій. 6. Свічки з папаверину гідрохлоридом 7. Таблетки нікотинової кислоти. 8. Арсенатна кислота, арсенітна кислота.

III. а) Запишіть рецепт без скорочень, перекладіть українською мовою

Rp.: Extr. Belladonnae 5,0

T-rae Valeriānae

T-rae Convallariae aa 10 ml

Menthōli 0,1

M. D. S. По 25 крапель 3 рази на день при брадикардії

б) Запишіть рецепт латинською мовою

Візьми: Таблетки нікотинової кислоти 0,05 числом 50

Видай. Познач: По 1 таблетці 2 рази на день.

Візьми: Атропіну сульфату 0,1

Морфіну гідрохлориду 0,3

Розчину боратної кислоти 2 % 10 мл

Змішай. Видай.

Познач: Очні краплі.

IV. Утворіть 3-ю особу Singularis et Pluralis теперішнього часу дійсного та умовного способу активного і пасивного стану, перекладіть українською мовою

misceo, ēre

sano, āre

praeparo, āre

steriliso, āre

recipio, ēre

palpo, āre

perŕeto, ēre

fio, fiēri

Література

Основна

1. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. 4-е вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2019. 472 с.

2. Беляєва О. М., Синиця В. Г., Смольська Л. Ю., Гуцол М. І. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / за ред. О. М. Беляєвої. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 464 с.

3. Stedman's Medical Dictionary for the Health Professions and Nursing. Stedman's; 7th edition. 2011. 2439 p.

Допоміжна

4. Латинська мова та медична термінологія. / упоряд.: Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. Харків : ХНМУ, 2018. Ч. II. Клінічна термінологія та фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. 95 с.

5. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. / упоряд.: Л. І. Петрух, І. М. Головка. Київ : ВСВ «Медицина», 2012. Т. 1. 704 с. Т. 2. 744 с. Т. 3. 744 с. Т. 4. 600 с.

Розділ II

Тема 1. Сучасні лікарські форми. Нетрадиційні лікарські форми: пастилки, карамелі, спансули, кахети, перли та ін. Сучасні вирази з прийменниками. Сталі професійні медичні вирази. Граматичні особливості вписування латинською мовою твердих лікарських форм.

Кількість годин – 2.

Мета заняття: знати особливості запису сучасних лікарських форм; особливості вписування пастилок, карамелів, спансул, кахет, перлів.

Графологічна структура теми

Викладення матеріалу: матеріал теми «Сучасні лікарські форми. Нетрадиційні лікарські форми: пастилки, карамелі, спансули, кахети, перли та ін. Сучасні вирази з прийменниками. Сталі професійні медичні вирази. Граматичні особливості вписування латинською мовою твердих лікарських форм».

Практичне опрацювання

Структура теми:

1. Різновиди сучасних лікарських форм та їх латинські назви.
Caramella (caramel, ellis n) – карамель, на зразок цукерок (у рецепті вписують в Ass., а назву ставлять у Gen.).
Cataplasmata (cataplasma, atis n) – припарки, напівтверді препарати для нанесення на шкіру.
Spansulae (spansula, ae f) – це капсули, які містять у собі мікродраже лікарських речовин з різною тривалістю дії.
Cachetae (cacheta, ae f) – отримують шляхом спресовування суміші з пшеничної муки, крохмалю і води поміж нагрітими металевими пластинками. Використовують для порошків.
Trochisci (trochiscus, i m) – тверді маси пласкої форми, які готують шляхом змішування лікарського засобу зі слизами.
2. Вписування спансул, кахет, пастилок/троше, карамелі.
3. Назви деяких нетрадиційних лікарських форм.
4. Граматичні особливості вписування латинською мовою твердих лікарських форм».
(Formae medicamentorum durae):
Pulveres (порошки) (ad usum internum, ad usum externum, pro injectionibus; subtilissimi, subtiles, grossi; simplices, compositi; divisi, indivisi);
Capsulae (капсули) (amylaceae seu oblatae, gelatinosae, glutoidales, gelloduratae);
Tablettae (таблетки) (sublinguales, implantantae, vaginales, solublettae, enterosolubiles, gastrosolubiles, effervescentes);
Dragee (драже);
Granula (гранули);
Species (збори) (officinales et magistrales);
Suppositoria (сіпозиторії) (rectalia, vaginalia, bacilli).

Висновки: основні моменти теми з наведенням прикладів (студенти).

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Різновиди сучасних лікарських форм та їх латинські назви.
2. Правила вписування спансул, кахет, пастилок, карамелі.
3. Назви деяких нетрадиційних лікарських форм.
4. Граматичні особливості вписування латинською мовою твердих лікарських форм.

Студент повинен уміти:

1. Виписати на практиці тверді лікарські форми.
2. Правильно виписувати тверді лікарські форми скороченим і розгорнутим способом.

Основні питання

1. Чим відрізняються драже від гранул?
2. Скільки видів подрібнення порошоків існує?
3. Що спільного у капсул та сапсул?
4. Які таблетки є простими і які – складними?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: слайди з презентацією, таблиця відмінкових закінчень, інтерактивна дошка, підручник, методичні матеріали.

Методика виконання практичної роботи:

1. Ознайомитись з твердими лікарськими формами та їх латинськими назвами.
2. Звернути увагу на способи виписування твердих лікарських форм.

Лексичний мінімум

capsūla, ae f	капсула
dragee	драже
pulvis, ěris m	порошок
tabulettā, ae f	таблетка
granŭlum, i n	гранула
cacheta, ae f	кахета/облатка
species, erum f	збір
pilŭla, ae f	пілюля
spansula, ae f	спансула
briquetum, i n	брикет
microcapsŭla, ae f	мікрокапсула
spray (невідм.)	спрей
caramel, ellis n	карамель
trochiscus, i m	троше
aerosolum, i n	аерозоль
aethylĭcus, a, um	етиловий
bactericĭdus, a, um	бактерицидний
compositus, a, um	складний
isotonicus, a, um	ізотонічний
obductus, a, um	вкритий оболонкою

Ситуаційні задачі (вправи):**1. Перекладіть рецепти українською мовою**

Recĭpe: Granulorum Natrii para-aminosalicylatis 100,0

Da. Signa: По 1 ч. л. 3 рази на день

Recĭpe: Dragee Diazolini 0,05

Da tales doses numero 20

Signa: По 1 драже 2 рази на день

Recĭpe: Tabulettam Digoxini 0,00025

Da tales doses numero 12

Signa: По 1 таблетці 2 рази на день

2. Перекладіть рецепти латинською мовою

1. Візьми: Таблетки фурациліну 0,02 для внутрішнього вживання числом 10.
Видай. Познач: Розчинити 1 таблетку у 100 мл води для полоскання.
2. Візьми: Таблетки «Гемостимулін» числом 50.
Видай. Познач: По 1 таблетці 3 рази на день.

3. Перекладіть терміни латинською мовою

1	Спрей проти кашлю	
2	Парацетамол у таблетках	
3	Порошок пірацетаму	
3	Мікрокапсули під язик	
4	Драже діазоліну	
5	Тверді капсули	
6	Діуретичний збір	
7	Вітаміни в гранулах	
8	Гранули ерицикліну в капсулах	

Література

Основна

1. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. 4-е вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2019. 472 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / О. М. Беляєва та ін.; за ред. О. М. Беляєвої. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 464 с.

3. Світлична Є. І., Толок І. О. Латинська мова : підручник / Київ: Центр учбової літератури, 2018. 437 с.

Допоміжна

1. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: у 4 т. / упоряд. Л. І. Петрух, І. М. Головка. Київ : ВСВ «Медицина», 2012. Т. 1. 704 с. Т. 2. 744 с. Т. 3. 744 с. Т. 6. 600 с.

2. Фармакологія: метод. вказ. для самост. роботи студентів 3-го курсу медичних факультетів і 2-го курсу стоматологічного факультету при підготовці до практичних занять з фармакології / упоряд: Т. І. Єрмоленко, Е. В. Карнаух, О. В. Кривошопка. Харків : ХНМУ, 2018. Ч. І. Лікарська рецептура. Загальна фармакологія. Фармакологія лікарських засобів, які впливають на нервову систему. 116 с.

Тема 2. Специфіка виписування рідких лікарських форм.

Кількість годин – 2.

Мета заняття: знати особливості виписування рідких лікарських форм.

Графологічна структура теми

Викладення матеріалу: матеріал теми «Специфіка виписування рідких лікарських форм».

Практичне опрацювання

Структура теми:

1. Види рідких лікарських форм та їх латинські назви.
2. Скорочений і розгорнутий способи виписування рідких лікарських форм (Formae medicamentorum liquidae).
Solutiones – розчини (solutio, onis f)
Infusa – настої (infusum, i n)
Decocta – відвари (decoctum, i n)
Tincturae – настоянки (tinctura, ae f)
Extracta – екстракти (extractum, i n)
Emulsa – емульсії (emulsum, i n)
Suspensiones – суспензії (suspensio, onis f)
Mixtureae – мікстури (mixtura, ae f)
Mucilagines – слизи (muculigo, onis f)
Guttae – краплі (gutta, ae f)
Sirupi – сиропи (sirupus, i m)
3. Назви деяких рідких лікарських форм, які використовують за кордоном.
Auristillae – вушні краплі (auristilla, ae f)
Balsama – бальзами (balsamum, i n)
Collunoria – рідини для промивання носа (collunorum, i n)
Collutoria – рідини для промивання ротової порожнини (collutorium, i n)
Colodia – колодії (colodium, i n)
Enemata seu clysmata – клізми
Gargarismata – полоскання (gargarisma, atis n)
Glycerina – гліцерини (glycerinum, i n)
Haustus – ковтки (haustus, us m)
Infusiones – інфузи, вливання під шкіру, у вени або для введення ректально (infusio, onis f)
Inhalationes – інгаляції (inhalatio, onis f)
Irrigationes – іригації, промивання (irrogatio, onis f)
Limonata – лимонади (limonatu, i n)
Linctus – солодкі мікстури з лікарськими речовинами (linctus, us m)
Lotiones – лосьйони (lotio, onis f)
Naristillae – очні краплі (naristilla, ae f)
Nebulae – зрошення, водні, олійні, спиртові розчини (nebula, ae f)
Potiones – напої (potio, onis f)
Saturationes – сатурації (saturatio, onis f)
Spray nasale – назальний спрей
Spray solutio – спрей-розчин
Vapores – ліки для інгаляцій (vapor, oris m)

Висновки: основні моменти теми з наведенням прикладів (студенти).

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Види рідких лікарських форм та їх латинські назви.
2. Скорочений і розгорнутий способи виписування рідких лікарських форм.
3. Назви деяких рідких лікарських форм, які використовують за кордоном.

Студент повинен уміти:

1. Виписати на практиці рідкі лікарські форми.
2. Правильно виписувати рідкі лікарські форми скороченим і розгорнутим способом.

Основні питання

1. Чим відрізняються настої від відварів?
2. Які є види розчинів?
3. Яким чином отримують емульсії?
4. Що є розчинниками для крапель?
5. Які краплі призначені для зовнішнього застосування?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: слайди з презентацією, таблиця відмінкових закінчень, інтерактивна дошка, рецептурні бланки, підручник, методичні матеріали.

Методика виконання практичної роботи:

1. Ознайомитись з видами лікарських форм та їх латинськими назвами.
2. Звернути увагу на скорочений і розгорнутий способи виписування рідких лікарських форм.
3. Виділити назви деяких рідких лікарських форм, які використовують за кордоном.

Лексичний мінімум

ampulla, ae f	ампула
aqua, ae f	вода
solutio, onis f	розчин
infusum, i n	настій
decoctum, i n	відвар
extractum, i n	екстракт
emulsum, i n	емульсія
mixtura, ae f	мікстура
mucilago, inis f	слиз
gutta, ae f	крапля
sirupus, i m	сироп
suspensio, onis f	суспензія
tinctura, ae f	настоянка
aquosus, a, um	водний
destillatus, a, um	дистильований

Ситуаційні задачі (вправи):

1. Перекладіть українською мовою

1	Mucilago seminum Lini	
2	Tinctura Valerianae cum tincture Belladonnae	
3	Emulsum Benzylis benzoatis	
4	Extractum Bursae pastoris siccum	
5	Solutio Lydasi in olution Novocaini	
6	Decoctum foliorum Uvae ursi	
7	Suspensio Hydrocortisoni acetatis	
8	Infusum foliorum Tiliae	
9	Cerebrolysinum in ampullis ad usum parenteralem	
10	Solutio injectabilis sterilis	

2. Перекладіть латинською мовою

1	Розчин церебролізину для ін'єкцій	
2	Сік із листя алое	
3	Сечогінний настій на день	
4	Настоянка з трави звіробою	
5	Відвар із подрібнених плодів шипшини	
6	Олійна суспензія діетилстилбестролу пропіонату для внутрішньом'язових ін'єкцій	
7	Слиз насіння льону	

3. Перекладіть рецепти латинською мовою

- Візьми: Настоянки конвалії
Настоянки валеріани по 10 мл
Настоянки красавки 5 мл
Змішай. Видай.
Познач.
- Візьми: Води м'яти перцевої 200 мл
Видай.
Познач.

Література

Основна

- Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. 4-е вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2019. 472 с.
- Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / О. М. Беляєва та ін.; за ред. О. М. Беяєвої. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 464 с.
- Є. І. Світлична, І. О. Толок. Латинська мова : підручник / Київ: Центр учбової літ., 2018. 437 с.

Допоміжна

- Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: у 4 т. / упоряд. Л. І. Петрух, І. М. Головка. Київ : ВСВ «Медицина», 2012. Т. 1. 704 с. Т. 2. 744 с. Т. 3. 744 с. Т. 6. 600 с.
- Фармакологія: метод. вказ. для самост. роботи студентів 3-го курсу медичних факультетів і 2-го курсу стоматологічного факультету при підготовці до практичних занять з фармакології / упоряд.: Т. І. Єрмоленко, Е. В. Карнаух, О. В. Кривошопка. Харків : ХНМУ, 2018. Ч. І. Лікарська рецептура. Загальна фармакологія. Фармакологія лікарських засобів, які впливають на нервову систему. 116 с.

Тема 3. Граматичні особливості виписування м'яких лікарських форм.

Кількість годин – 2.

Мета заняття: знати особливості запису м'яких лікарських форм.

Графологічна структура теми

Викладення матеріалу: матеріал теми «Граматичні особливості виписування м'яких лікарських форм».

Практичне опрацювання

Структура теми:

1. Різновиди м'яких лікарських форм та їх латинські назви.
Gela – гелі (gelum, i n)
Unguenta – мазі (unguentum, i n)
Pastae – пасти (pasta, ae f)
Linimenta – лініменти (linimentum, i n)
Emplastra – пластири (emplastrum, i n)
Balsama – бальзами (balsamum, i n)
2. Виписування супозиторіїв, паст, гелів, мазі, лініментів, пластирів, кремів.
3. Особливості виписування латинською мовою м'яких лікарських форм.
4. Назви деяких м'яких лікарських форм, які використовуються за кордоном.
Applicationes – аплікації (applicatio, onis f)
Buginaria – бугінарії, медичні палички для введення в носовий отвір (buginarium, i n)
Cremores – креми (cremor, oris m)
Dentagela – зубні гелі (dentagelum, i n)
Lamellae – ламелі, плівки, пластинки (lamella, ae f)
Membranulae seu membranae – плівки
Oculenta – очні мазі

Висновки: основні моменти теми з наведенням прикладів (студенти).

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Різновиди м'яких лікарських форм та їх латинські назви.
2. Виписування супозиторіїв, паст, гелів, мазі, лініментів, пластирів, кремів.
3. Відмінності між маззю та пастою, гелем та лініментом.
4. Граматичні особливості виписування м'яких лікарських форм латинською мовою.

Студент повинен уміти:

1. Застосовувати правила виписування м'яких лікарських форм у рецепті.
2. Правильно виписувати м'які лікарські форми.

Основні питання

1. Чим відрізняються мазі, пасти та гелі?
2. Що спільного у лініменту та крему?
3. Якими є основні вимоги до виписування супозиторіїв?
4. Назвіть способи позначення дозування для гелів та лініментів.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: слайди з презентацією, таблиця відмінкових закінчень, інтерактивна дошка, підручник, методичні матеріали.

Методика виконання практичної роботи:

1. Ознайомитись з різними видами м'яких лікарських форм та їх латинськими назвами.
2. Звернути увагу на способи виписування м'яких лікарських форм.

Лексичний мінімум

pasta, ae f	паста
suppositorium, i n	супозиторій (свічка)
unguentum, i n	мазь
bactericidus, a, um	бактерицидний
compositus, a, um	складний
ophthalmicus, a, um	очний
balsamum, i n	бальзам
bacillus, i m	паличка
gelum, i n	гель
cremor, oris m	крем

Ситуаційні задачі (вправи):

1. Перекладіть українською мовою

Recipe: Suppositorium cum Paracetamolo 0,2

Da tales doses numero 10

Signa: По 1 супозиторію ректально на ніч

Recipe: Suppositoria "Bethiolum" numero 10

Da. Signa: По 1 супозиторію 2 рази на день

2. Запишіть рецепти без скорочень

Rp.: Atropini sulfatis 0,0005

Olei Cacao q. s. ut fiat bacillus longitudine 5 cm et crassitudine 0,5 cm

D. t. d. N 6

S. По 1 паличці 1 раз на день вводити у сечовивідний канал

Rp.: Unguenti Neomycini sulfatis 1 % – 50,0

D. S. Змащувати уражені ділянки шкіри

Rp.: Emplastri Plumbi simplicis 50,0

D. S. Зробити аппликацію на уражену ділянку шкіри

• Перекладіть терміни латинською мовою

1	Складний бактерицидний пластир	
2	Простий бальзам	
3	Очна тетрациклінова мазь	
3	Цинкова паста	
4	Крем для зовнішнього вживання	
5	Мазь проти кашлю	

Література

Основна

1. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. 4-е вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2019. 472 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / О. М. Беляєва та ін.; за ред. О. М. Беляєвої. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 464 с.

3. Світлична Є. І., Толоч І. О. Латинська мова : підручник / Київ: Центр учбової літератури, 2018. 437 с.

Допоміжна

1. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: у 4 т. / упоряд.: Л. І. Петрух, І. М. Головка. Київ : ВСВ «Медицина», 2012. Т. 1. 704 с. Т. 2. 744 с. Т. 3. 744 с. Т. 6. 600 с.

2. Фармакологія : метод. вказ. для самост. роботи студентів 3-го курсу медичних факультетів і 2-го курсу стоматологічного факультету при підготовці до практичних занять з фармакології / упоряд.: Т. І. Єрмоленко, Е. В. Карнаух, О. В. Кривошапка. Харків : ХНМУ, 2018. Ч. І. Лікарська рецептура. Загальна фармакологія. Фармакологія лікарських засобів, які впливають на нервову систему. 116 с.

Тема 4. Назви рослин у ботанічній номенклатурі та фармацевтичній термінології: спільні риси та відмінності.

Кількість годин – 2.

Мета заняття: отримати уявлення про біноміальну ботанічну номенклатуру та назву рослинної сировини; навчитися правильно писати, читати та вписувати у рецепті назви лікарських рослин та їх частин; ознайомитися з правилами вписування назв рослин та їх частин у назвах лікарських засобів.

Графологічна структура теми

Викладення матеріалу: матеріал теми «Назви рослин у ботанічній номенклатурі та фармацевтичній термінології: спільні риси та відмінності».

Практичне опрацювання

Структура теми:

1. Структура граматичних моделей ботанічних назв.
2. Ботанічні назви рослин та їх фармацевтичні відповідники.
Родові і видові назви рослин.
3. Невідповідність деяких ботанічних і фармацевтичних назв рослин.
4. Вписування лікарських форм з назвами рослин у рецепті.

Висновки: основні моменти теми з наведенням прикладів (студенти).

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Структуру граматичних моделей ботанічних назв.
2. Ботанічні назви рослин і їх фармацевтичні відповідники.
3. Рекомендовані назви рослин.
4. Граматичні особливості вписування назв олій із великоплідних та дрібноплідних рослин.

Студент повинен уміти:

1. Правильно перекладати ботанічні назви.
2. Розрізняти ботанічні і фармацевтичні лікарські назви рослин.
3. Правильно користуватися латинськими назвами рослин у своїй фаховій діяльності.

Основні питання

1. Охарактеризуйте своєрідність ботанічних та фармацевтичних назв рослин.
2. Як вписуються збори у рецепті?
3. Опишіть структуру назв лікарських засобів, які виготовляються з певної частини рослини.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: слайди з презентацією, таблиця відмінкових закінчень, інтерактивна дошка, підручник, методичні матеріали.

Методика виконання практичної роботи:

1. Ознайомитись із різними видами ботанічних та фармацевтичних назв рослин.
2. Звернути увагу на способи вписування назв олій із великоплідних та дрібноплідних рослин.

Лексичний мінімум

Aloë, es f	алоє
Althaea, ae f	алтея
amygdala, ae f	мигдаль (плід)
Crataegus, i f	глід
Digitālis, is f	наперстянка
Eucalyptus, i f	евкаліпт
Frangūla, ae f	крушина

Aceclidinum, i n	ацеклідин
Absinthium, i n	полин
Calendula, ae f	календула
Linum, i n	льон
Oleum Helianthi	соняшникова олія
Oleum Ricini	рицинова (касторова) олія
semen Papaveris	насіння маку
semen Cucurbitae	насіння гарбуза
Mucilago Amyli	крохмальний слиз
Mucilago Gummi Arabici	слиз аравійської камеді
Mucilago Gummi Armeniacae	слиз абрикосової камеді
Mucilago seminum Lini слиз	насіння льону
Mucilago radice Althaeae	слиз кореня алтея
Leonurus, i m	кропива собача
Oliua, ae f	оливка (плід)
Persicum, i n	персик
Quercus, us f	дуб
Rosa, ae f	троянда, шипшина
cortex, icis m	кора
flos, oris m	квітка
folium, i n	лист
fructus, us m	плід
herba, ae f	трава
radix, icis f	корінь
rhizoma, atis n	кореневище
semen, inis n	насіння
species, erum f	збір

Ситуаційні задачі (вправи):

1. Перекладіть рецепти латинською мовою

- Візьми: Окситетрацикліну 1,0
Мигдалевої олії до 100,0
Змішай, щоб утворилася суспензія
Видай. Познач
- Візьми: Хлоралгідрату 3,0
Слизу Амїлу 20 мл
Очищеної води до 90 мл
Змішай. Видай. Познач: по 1 ст. ложці 3 рази на день
- Візьми: Емульсії касторової олії 200 мл
Видай. Познач: по 3 ст. л. кожні 2 год
- Візьми: Розчину атропіну сульфату 0,1 % 1 мл
Видай такі дози числом 3 в ампулах
Познач: По 1 мл внутрішньом'язово. Гемостатичний засіб
- Візьми: Трихомонациду 0,25
Вазелінової олії до 50 мл
Змішай, нехай утвориться суспензія
Простерилізуй!
Видай. Познач: Вводити в сечовий міхур по 10 мл
- Візьми: Слизу насіння льону 200 мл
Видай. Познач: Для полоскання

2. Перекладіть терміни латинською мовою

1	Відвар кори дуба	
2	Відвар кори крушини	
3	Рідкий екстракт алое для ін'єкцій	
3	Настій квіток глоду	
4	Настій листя дигіталісу	
5	Настій кореня валеріани	

3. Перекладіть терміни українською мовою

1	Rhizōma cum radicibus Valeriānae	
2	Sirūpus ex fructibus Rosae	
3	Oleum Amygdalārum	
3	Folia Menthae piperitae	
4	Infūsum florum Chamomillae	
5	Emulsum seminum	

Література

Основна

1. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / Л. Ю. Смольська та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. 4-е вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2019. 472 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / О. М. Беляєва та ін.; за ред. О. М. Беляєвої. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 464 с.

3. Світлична Є. І., Толоч І. О. Латинська мова : підручник / Київ: Центр учбової літератури, 2018. 437 с.

Допоміжна

1. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. / упоряд. Л. І. Петрух, І. М. Головка. Київ : ВСВ «Медицина», 2012. Т. 1. 704 с. Т. 2. 744 с. Т. 3. 744 с. Т. 6. 600 с.

2. Фармакологія : метод. вказ. для самост. роботи студентів 3-го курсу медичних факультетів і 2-го курсу стоматологічного факультету при підготовці до практичних занять з фармакології / упоряд.: Т. І. Єрмоленко, Е. В. Карнаух, О. В. Кривошопка. Харків : ХНМУ, 2018. Ч. І. Лікарська рецептура. Загальна фармакологія. Фармакологія лікарських засобів, які впливають на нервову систему. 116 с.

Тема 5. Залік

Кількість годин – 2.

Мета заняття: перевірити рівень та якість засвоєння граматично-лексичного матеріалу попередніх занять (1–4), уміння використовувати набуті знання в процесі виписування рецептів.

Графологічна структура теми

Викладення матеріалу: теоретичний матеріал теми «Залік. Контроль вивчення тем 1–4».
↓
Практичне опрацювання: робота з лексичним та теоретичним матеріалом теми.
↓
Висновки: основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студенти повинні знати:

1. Теоретичний матеріал тем 1–4.
2. Лексико-граматичний матеріал тем 1–4.

Студенти повинні уміти:

1. Перекладати рецепти латинською та українською мовами.
2. Оперувати лексичним та граматичним матеріалом тем 1–4.

Основні питання

1. Охарактеризуйте своєрідність ботанічних та фармацевтичних назв рослин.
2. Як виписуються збори у рецепті?
3. Опишіть структуру назв лікарських засобів, які виготовляються з певної частини рослини.
4. Чим відрізняються мазі, пасти та гелі?
5. Що спільного у лініменту та крему?
6. Якими є основні вимоги до виписування супозиторіїв?
7. Назвіть способи позначення дозування для гелів та лініментів.
8. Чим відрізняються настої від відварів?
9. Назвіть види розчинів.
10. Яким чином отримують емульсії?
11. Що є розчинниками для крапель?
12. Які краплі призначені для зовнішнього застосування?
13. Чим відрізняються драже від гранул?
14. Скільки існує видів подрібнення порошків?
15. Що спільного у капсул та сапсул?
16. Які таблетки є простими і які – складними?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: слайди з презентацією, таблиця відмінкових закінчень, інтерактивна дошка, підручник, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

1. Повторити лексичні мінімуми тем 1–4.
2. Повторити правила виписування м'яких, твердих та рідких лікарських форм.
3. Назвати особливості вживання назв рослин у ботанічній номенклатурі.

Ситуаційні задачі (вправи):

Зразок заліку

I. Запишіть латинські рецептурні вирази скорочено

Da tales doses numero; Miscе, fiat pasta; Miscе. Da. Signa

II. Запишіть повністю наступні назви форм ліків та органів рослин

ac; aq; inf.l extr.; rh; cort

III. Запишіть рецепти без скорочень. Перекладіть латинською мовою

1. Rp.: Sol. Oestroni oleos. 0,05 % 1,0

D.t.d.N 6 in ampull

2. Rp.: Tab. Extr. Valerianae 0,02 obduct. N 50

D.S. По 1 таблетці двічі на день

IV. Перекладіть терміни латинською мовою

1. Сухий екстракт валеріани.
2. Основний магнію карбонат в таблетках.
3. Розчин натрію арсенату.
4. Мазь магнію пероксиду.
5. Папаверину гідрохлорид.
6. Таблетки ацетилсаліцилової кислоти.
7. Жарознижуючі засоби.

V. Перекладіть рецепти латинською мовою

1. Візьми: Супозиторії з еуфіліном 0,2 числом 6
Видай. Познач: По 1 свічці 2 рази на добу
2. Візьми: Розчину пірацетаму 20 % 5 мл
Видай такі дози числом 10 в ампулах
Познач: По 10–20 мл у м'язи
3. Візьми: Бензилпеніциліну-натрію 100 000 ОД
Суспензії гідрокортизону ацетату 5 крапель
Олії какао 0,5
Змішай, хай утвориться супозиторій
Видай такі дози числом 10
Познач: По 1 свічці на день в слуховий прохід

VI. Перекладіть рецепти українською мовою

1. Рецепт: Solutionis Adroxini 0,025 % 1 ml
Da tales doses numero 10 in ampullis
Signa: По 1 мл внутрішньом'язово 1 раз на день
2. Рецепт: Tincturae Calendulae 50 ml
Da. Signa: Для полоскання
3. Рецепт: Oxytetracyclini 1.0
Olei Amygdalarum ad 100.0
Misce, fiat suspensio
Da. Signa: По 1 ч. л. тричі на день
4. Рецепт: Emulsi olei Lini ex 15 ml 150 ml
Da. Signa: По 1 ч. л. тричі на день

VII. Напишіть рецепти без скорочень. Перекладіть українською мовою

1. Rp.: Chloramini 10,0
Aq. pur. ad 500 ml
M.D.S. Для дезінфекції рук
2. Rp.: Aceclidini 0,2
Aq. pro injectionibus ad 10 ml
M.D.S. Очні краплі. По 2 краплі 3 рази на день в обидва ока
3. Rp.: Dobutamini 0,25
D.t.d. N.10 in ampull.
S. Вміст однієї ампули розчинити у 500 мл 5 % розчину глюкози
4. Rp.: Chlorali hydratis 2,0
Mucil. Amyli
Aq. pur. āā 50 ml
M.D.S. Для однієї лікарської клізми після очисної клізми
5. Rp.: Emuls. sem. Amygdali dulcis ex 20,0 200 ml
D.S. По 1 ст. л. 3 рази на день

Література

Основна

1. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. 4-е вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2019. 472 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / О. М. Беляєва та ін. ; за ред. О. М. Беляєвої. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 464 с.
3. Світлична Є. І., Толок І. О. Латинська мова : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 437 с.

Допоміжна

1. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: у 4 т. / упоряд.: Л. І. Петрух, І. М. Головка. Київ : ВСВ «Медицина», 2012. Т. 1. 704 с. Т. 2. 744 с. Т. 3. 744 с. Т. 4. 600 с.
2. Фармакологія : метод. вказ. для самост. роботи студентів 3-го курсу медичних факультетів і 2-го курсу стоматологічного факультету при підготовці до практичних занять з фармакології / упоряд.: Т. І. Єрмоленко, Е. В. Карнаух, О. В. Кривошопка. Харків : ХНМУ, 2018. Ч. І. Лікарська рецептура. Загальна фармакологія. Фармакологія лікарських засобів, які впливають на нервову систему. 116 с.

Навчальне видання

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять
з вибіркової дисципліни «Рецептура: історія, граматики
та особливості виписування лікарських форм»
для студентів 2-го курсу
(спеціальність 222 «Медицина», спеціальність 228 «Педіатрія»)**

Упорядники Дерев'янченко Наталя Володимирівна
Лозенко Вікторія Василівна
Перекрест Марина Ігорівна

Відповідальний за випуск Н. В. Дерев'янченко

Редактор Є. В. Рубцова
Комп'ютерна верстка О. Ю. Лавриненко

Формат А4. Ум. друк. арк. 2,5. Зам. № 21-34194

**Редакційно-видавничий відділ
ХНМУ, пр. Науки, 4, м. Харків, 61022
izdatknmurio@gmail.com**

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавництв,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серії ДК № 3242 від 18.07.2008 р.